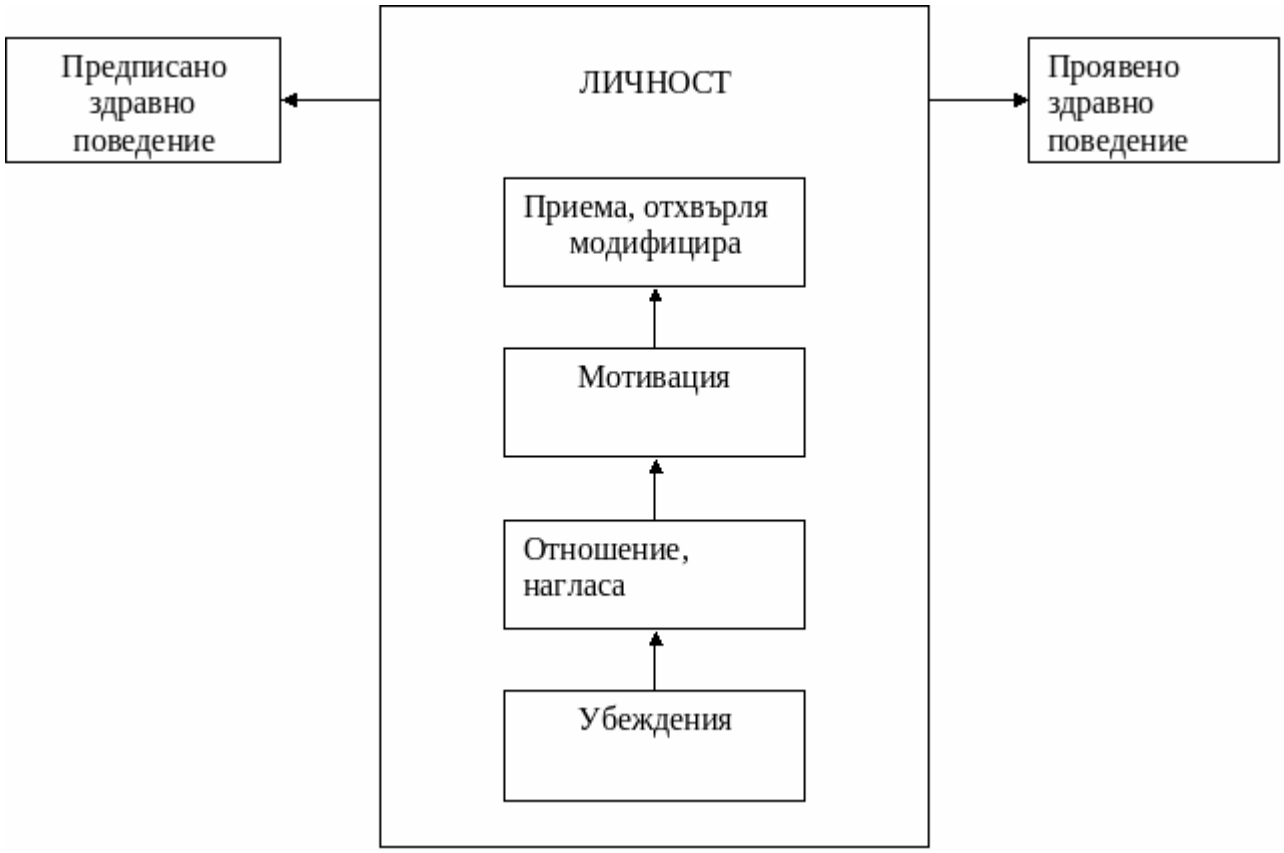
АНАЛИЗ
на
провежданото от медицинските специалисти в детските и учебните заведения на област Смолян здравно образование за учебната 2014-2015 година.

Икономическите и социални условия в страната ни през последните 25 години увеличиха негативните въздействия върху здравето на нацията, свързани с хроничния дистрес, ниската двигателна активност, злоупотребата с цигари, алкохол, наркотици, рисково сексуално поведение, дисбаланса в храненето и др. Увеличи се влиянието на вторичните рискови фактори, повишаващи вероятността за възникване на заболявания като артериална хипертония, диабет, затлъстяване, наднормено, а напоследък и поднормено тегло. Най- силно изложени на тези фактори са децата. Ето защо особено актуален и значим остава проблемът за здравното образование и възпитание още от ранна детска възраст. Според специалисти, за проявата на конкретно здравно поведение, решаващо значение има личната мотивация **(фиг. 1):**

Семейството е първата социална среда, в която детето усвоява основните правила и норми на поведение. Личният пример на родителите играе голяма роля за здравното възпитание на подрастващите. От изключително значение е и здравното образование първо в детската градина, а след това и в училище. Различните периоди на израстване предполагат конкретен обем от здравни знания, умения и хигиенни навици, изграждащи здравната култура на човека. Здравното образование трябва да започне навреме, по определената за конкретната възрастова група тематика при това поднесена на лесноразбираем език. Основно ангажирани със здравното образование в детската градина и училище са медицинските специалисти

(медицински сестри, фелдшери или лекари).

Съгласно чл.7 на Наредба № 3 от 2000 г. за здравните кабинети в детските заведения и училищата „Медицинските специалисти от здравните кабинети на детските заведения и училищата осъществяват задължително следните дейности:
1. провеждане на профилактични дейности за предотвратяване или ограничаване на рисковите фактори в детските заведения и училищата;
2. ***организиране и участие в регионални, национални и международни програми, свързани с профилактика и промоция на здравето на децата и учениците;***
3. ***организиране и провеждане на програми за здравно образование на децата и учениците;***
4. участие в образователното и професионалното ориентиране на учениците при преминаване в по-горна степен на обучение;
5. наблюдение на физическото развитие и определяне на физическата дееспособност на децата и учениците;
6. участие в подготовката, подбора и провеждането на различните форми на отдих, туризъм и обучение на децата и учениците;
7. регистриране на здравното и имунизационното състояние на децата и учениците в здравно-профилактичната карта, съгласно приложение No 4, въз основа на данните, получени от личния (семейния) лекар на детето или ученика;
8. организиране и провеждане на профилактични и противоепидемични дейности за предотвратяване възникването и ограничаване разпространението на заразните и паразитните заболявания в детското заведение и училището;
9. водене и съхраняване на документацията на здравния кабинет.

С цел установяване количеството и тематичността на провежданото от медицинските специалисти в детските и учебните заведения на област Смолян здравно образование за учебната 2014-2015 година, през м. август 2015 година се извърши обработка на данните, предоставени от тях в годишните им отчети.

I. РЕЗУЛТАТИ В ДЕТСКИТЕ ГРАДИНИ:

Детските градини в област Смолян са общо 60, а медицинското обслужване в тях се осъществява от 43 медицински специалисти и 8 общопрактикуващи лекари. По-малкият брой медицински специалисти е наложило тяхното разпределение на работа в повече от 1 обект (например сестра в община Рудозем обслужва 2 училища и 2 детски заведения в 2 населени места). До 30.06.2015 г. в отдел «ПБПЗ» са получени общо 35 отчета по здравно образование, което представлява 67,3 % от подлежащите на отчитане 52 обекта. Прави впечатление, че тези от медицинските специалисти, които спазват изискването на РЗИ – Смолян да представят в началото на всяка учебна година плановете си за здравно образование, представят в срок и отчетите си в края на същата.

⦿ **Количествено изпълнение на плановете по общини** – данните касаят само детските заведения с подадени в срок планове и отчети по здравно образование.

Таблица 1

№	Наименование на общината	Брой проведени обучения	Брой информационни табла	Изпълнение на отчета в %
1.	**Община Смолян** – 8 от общо 12 отчета	98 (средно по 12 в детско заведение)	14	100 %
2.	**Община Чепеларе** – 1 от общо 1 отчета	46	10	100 %
3.	**Община Доспат** – 5 от общо 8 отчета	87 (средно по 17 в детско заведение)	0	73,6 %
4.	**Община Неделино** – 1 от общо 3 отчета	25	0	100 %
5.	**Община Мадан** – 3 от общо 6 отчета	79 (средно по 26 в детско заведение)	4	100 %
6.	**Община Златоград** – 3 от общо 4 отчета	78 (средно по 26 в детско заведение)	7	97,3 %
7.	**Община Борино** – 1 от общо 3 отчета	34	0	100 %
8.	**Община Девин** – 5 от общо 6 отчета	67 (средно по 13 в детско заведение)	22	96, 4 %
9.	**Община Рудозем** – 4 от общо 5 отчета	51 (средно по 13 в детско заведение)	17	100 %
10.	**Община Баните –** 2 от общо 4 отчета	11 (средно по 13 в детско заведение)	24	95 %
	Общо:	**576 (средно по 16 за година в детско заведение)**	**98 (средно по 3 за година в детско заведение)**	**96,23 %**

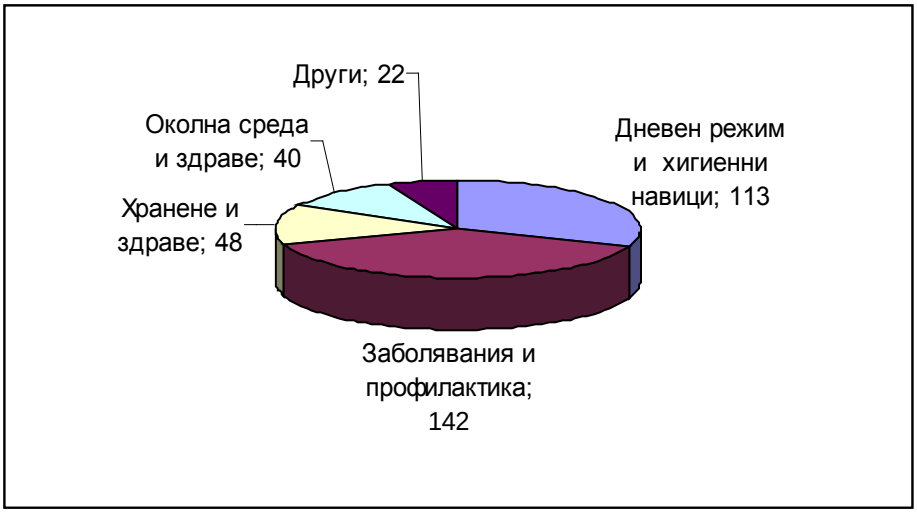
Анализът на данните от детските градини в област Смолян показва проведени 365 обучения с обхват на 6 185 деца и 211 обучения с обхват на 3121 родители, педагогически и непедагогически персонал.

⦿ **Тематичност на плановете –** данните касаят само детските заведения с подадени в срок планове и отчети по здравно образование.

Детската градина е подпомагащото семейното възпитание звено, в което децата усвояват първите си здравни умения, навици и привички. Основните акценти в здравното образование са свързани с изграждането на лични хигиенни навици, утвърждаването на дневен режим, на рационално хранене, заказяване и двигателна активност. Медицинският специалист в детските заведения има ангажимент не само към малчуганите, но и към подобряване информираността по тези теми на техните родители и възпитатели.

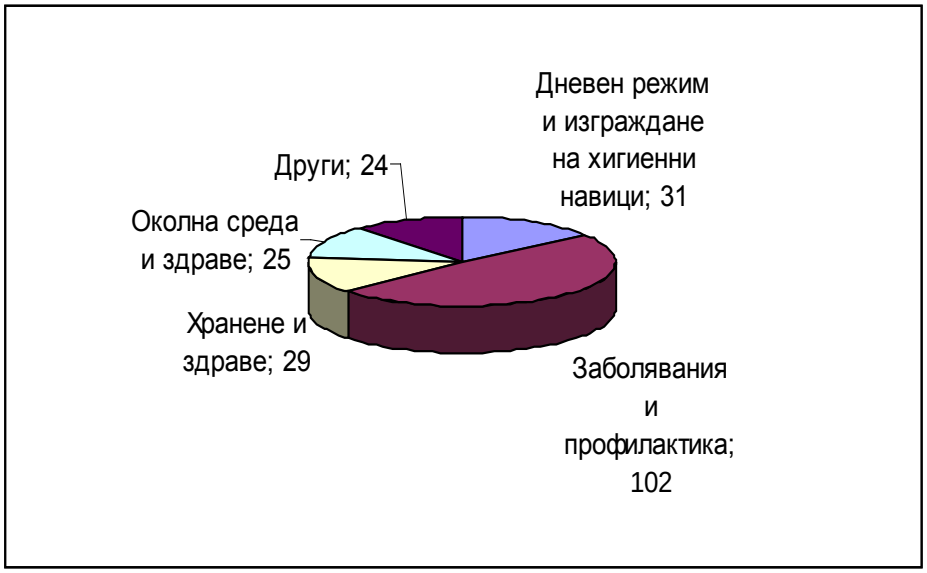
Проведените обучения на децата в детските градини в област Смолян по тематични направления

Таблица 2

Проведените обучения на родители, педагогически и непедагогически персонал в детските градини в област Смолян по тематични направления

Таблица 3

Изводи:

1.Количество на здравното образование

1.1. Анализът на предадените в срок планове и отчети по здравно образование обхваща 67,3 % от детски заведения в област Смолян.

1.2. Планираните дейности по здравно образование (средно по 18 обучения и по 4 здравни табла за година) са постигнати на 96,23 %. Непокриването на планираните дейности в общините Доспат, Златоград, Баните и Девин би могло да се дължи на факта, че някои от медицинските специалисти там обслужват едновременно детските градини и училищата в 2 населени места.

1.3. Над 30 % от медицинските специалисти не представят в РЗИ – Смолян своите планове и отчети по здравно образование. Изпълнението на дейностите им по чл.7 т. 2 и

т. 3 от Наредба № 3 от 2000 г. може да се определи ***единствено чрез проверки на място.***

2. Тематичност на здравното образование

2.1. Предучилищната и началната училищна възраст е важен момент за формиране на здравословни навици и привички, свързани с хигиената, дневния режим, режима на хранене и почивка и личната безопасност – в дома и навън. Анализът на данните показва сходства в тематичните обучения, провеждани сред децата, родителите и персонала в детските заведения. Най-много обучения (142 сред децата и 102 сред родителите и персонала) са проведени във връзка с профилактиката на различни заболявания. На второ място се нареждат обученията, свързани с дневния режим и изграждането на хигиенни навици (113 сред децата и 31 сред родители и персонал), а на трето – темите, свързани със здравословното хранене (48 сред децата и 29 сред родители и персонал) .

Добро впечатление правят проведените 7 обучения за запознаване на малчуганите с работата на стоматолозите, лекарите и медицинските сестри, съчетани с посещения на медицински кабинети.

Недоумение будят отчетени през учебната 2014/ 2015 година обучения с деца от 2, 3 и 4-та група по теми като: „ Какво знаем за СПИН?”, „Хипертония при децата” и „Какво знаем за наркотиците”. Необяснимо е също как въпреки различните месеци и сезони, отчетените обучени деца в една от детските градини са били винаги точно 20.

2.2. Предпочитаните от медицинските специалисти методи за провеждане на здравното образование сред децата са: беседи, мултимедийни презентации, видеопокази и ролеви игри, съобразено възрастовите особености на тази целева група.

II. РЕЗУЛТАТИ В УЧИЛИЩАТА

Училищата в област Смолян са общо 65, а медицинското обслужване в тях се осъществява от 36 медицински специалисти и 14 общопрактикуващи лекари. По-малкият брой медицински специалисти е наложило тяхното разпределение на работа в повече от 1 обект. До 30.06.2015 г. в отдел «ПБПЗ» са получени общо 32 отчета по здравно образование, което представлява 62,7 % от подлежащите на отчитане 51 обекта.

⦿ **Количествено изпълнение на плановете по общини** – данните касаят само училищата с подадени в срок планове и отчети по здравно образование.

Таблица 4

№	Наименование на общината	Брой проведени обучения	Брой информационни табла	Изпълнение на отчета в %
1.	**Община Смолян** – 10 от общо 13 отчета	429 (средно по 39 в училище)	78	91 %
2.	**Община Чепеларе** – 0 от общо 1 отчет	0	0	0 %
3.	**Община Доспат** – 6 от общо 10 отчета	139 (средно по 23 в училище)	1	59 %
4.	**Община Неделино** – 1 от общо 2 отчета	52	0	100 %
5.	**Община Мадан** – 4 от	137 (средно по 34 в	0	84 %

	общо 7 отчета	училище)		
6.	**Община Златоград** – 2 от общо 4 отчета	80 (средно по 14 в училище)	50	97,5 %
7.	**Община Борино** – 1 от общо 3 отчета	40	12	100 %
8.	**Община Девин** – 4 от общо 6 отчета	108 (средно по 27 в училище)	13	84, 5 %
9.	**Община Рудозем** – 3 от общо 3 отчета	96 (средно по 32 в училище)	20	100 %
10.	**Община Баните –** 1 от общо 2 отчета	56	24	100 %
	Общо:	**1137 (средно по 36 за година в училище)**	**120 (средно по 3 за година в училище)**	**72,5 %**

Анализът на данните от училищата в област Смолян показва проведени 1132 обучения сред учениците и 5 обучения сред педагогическите колективи.

⦿ **Тематичност на плановете** – данните касаят само училищата с подадени в срок планове и отчети по здравно образование.

Медицинските специалисти в училищата са едни от най-надеждните източници на информация, свързана с опазването на здравето. Поради специализираната си подготовка те биха могли най-компетентно и убедително да насърчават здравословния начин на живот на подрастващото поколение, подпомагайки учителите по «Човек и природа» и «Биология и здравно образование».

В литературата се посочват няколко стадия в процеса на развитие на здравната култура на учениците:

- Начална училищна възраст (1- 4 клас) – В тази възраст децата вече могат да преценят промените в своето физическо и емоционално състояние, заболяват факторите на средата, които влияят върху здравето им, изграждат навици за лична хигиена. Особена важност в часовете по здравно образование са теми като лична хигиена, грижа за зъбите, здравословно хранене, двигателна активност и др. Използваните методи на обучение трябва да спомагат интегрирането на придобитите навици в ежедневието на ученика и превръщането им в устойчиви навици.
- Средна училищна възраст (5 – 8 клас) – С тази възрастова група е подходящо да се обсъждат проблемите на половото съзряване, психичното здраве и нездравословните навици. Това става лесно, ако в началното училище са били заложени основите на здравното образование.
- Горна училищна възраст (9 – 12 клас) – Надграждането на здравното образование продължава, но се включват и теми за разясняване на личната отговорност при изграждането на здравословна среда и общество. Формират се навици за самоконтрол и саморегулация на здравословно поведение.

Поради спецификата на различните възрастови групи, данните по здравно образование, проведено в училищата на територията на област Смолян са обобщени в 4 групи:

- ученици 1-4 клас
- ученици 5-8 клас
- ученици 9-12 клас
- педагогически колективи

Анализът на данните показва спазване на основните тематични направления, характерни за конкретните възрастовите групи, с необходимото разнообразие.

Таблица 5

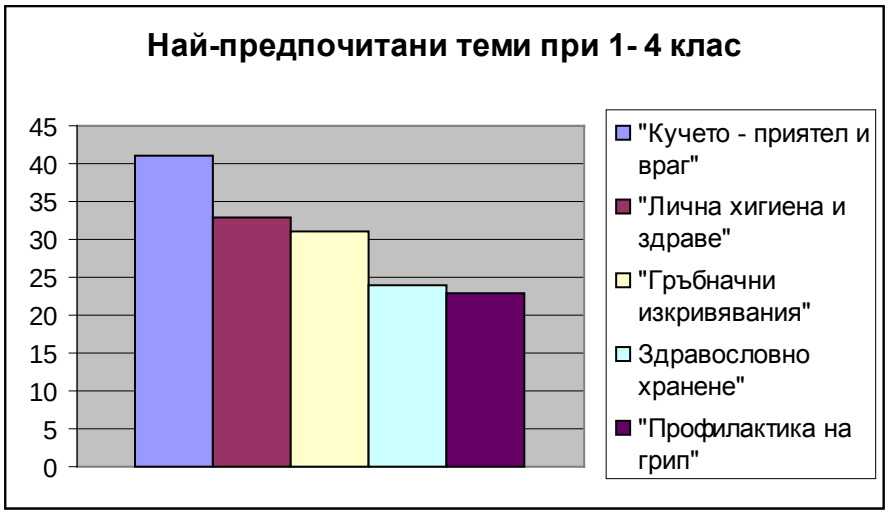

Таблица 6

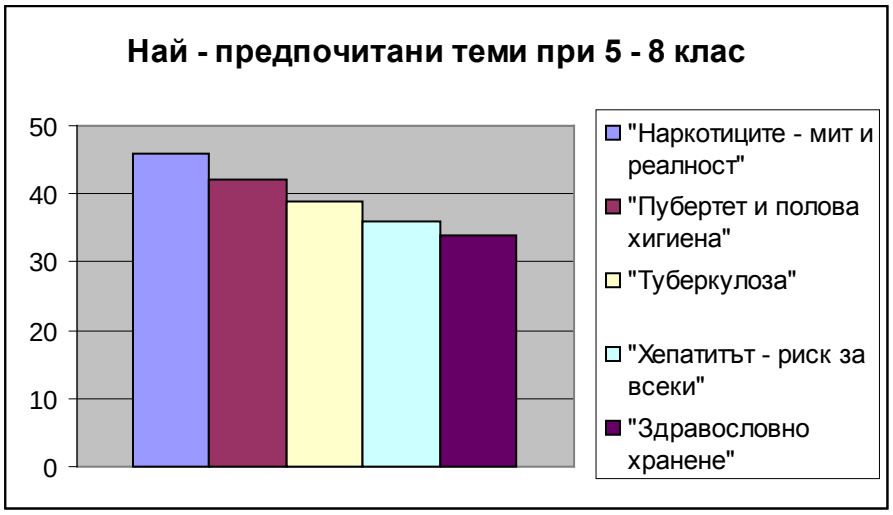
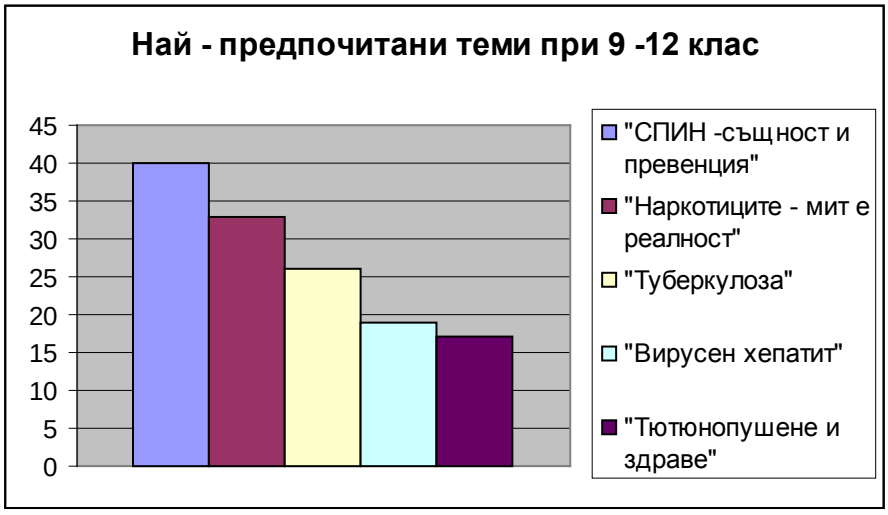

Таблица 7

Изводи:

2.1.Количество на здравното образование

2.1.1. Анализът на предадените в срок планове и отчети по здравно образование обхваща едва 60,4 % от училищата в област Смолян. Най-изрядни по отношение на планиране и реализиране на дейности по здравно образование са медицинските специалисти от училищата в община Рудозем.

2.1.2. Планираните дейности по здравно образование (средно по 50 обучения и по 4 здравни табла за година) са постигнати едва на 72,5 %. Най – ниския процент на изпълнение на плануваните дейности (59 %) в община Доспат се дължи на недостатъчния брой ученици, поради което един медицински специалист обслужва най-малко 2 населени места с 4 обекта.

2.1.3. Констатирани са случаи на невписване на класовете на обучените по дадена тема ученици.

2.2. Тематичност на здравното образование

2.2.1. В нито един от отчетите за проведеното през учебната 2014/2015 година здравно образование не фигурира проведено обучение на старшата медицинска сестра с родители на ученици. Едва в три учебни заведения (ПМГ – Смолян, ОУ – Триград и СОУ - Чепинци) е проведено такова с педагогическите колективи.

2.2.2. «Оказване на първа долекарска помощ на пострадал» е направление, широко застъпено от медицинските специалисти при обученията им на ученици от 5 до 8 клас (общо 52 обучения) . Единични са разгледаните теми във възрастовата група 1-4 клас (7 обучения) и 9-12 клас (20 обучения) .

2.2.3. Обикновено здравното образование в среден и горен курс трябва да е насочено към широк кръг от теми като: емоционално и психично здраве, хранене, алкохол, тютюнопушене и употреба на други психоактивни вещества, сексуално и репродуктивно здраве и др. Това изискване като цяло се спазва от медицинските специалисти от училищата в Смолянска област. Най- много отчетени обучения във възрастовата група 5 - 12 клас има по направленията: «Значими заболявания, превенция и профилактика»,»Видове зависимости и вредата върху младия организъм», «Влияние на околната среда върху хората», а в горен курс и «СПИН, ППИ и полова култура».

Като добра практика може да се посочи работата на медицинския специалист в община Баните, запознал учениците от 9 до 12 клас допълнително и по теми като: «Десет заповеди за профилактика на рака», «Хора със Синдром на Даун», «Начин на обгрижване на хора с епилепсия»,» Рисковете от въздействието на работа в жилищни помещения и обществени сгради».

ПРЕПОРЪКИ:

1. Изключително важно е медицинските специалисти в детските и в учебните заведения да подпомагат лично обучителния процес, свързан със здравното образование не само чрез обучения, но и чрез дейности като:

- **поддържане на здравно табло, чиято информация да се актуализира поне веднъж месечно.**
- **представяне на актуални здравни съобщения на административни и педагогически съвети и на общоучилищни събрания.**
- **провеждане на мероприятия за децата, учениците и/или родителите, засягащи един или повече здравни проблеми**
- **ежегодно, по едно и също време провеждане на обучения за родители по актуални за детското или учебното заведение теми.**

2. С цел уеднаквяване на изискванията по отношение планиране и отчитане на дейностите по здравно образование, през учебната 2015-2016 година унифицираната бланка, попълвана от медицинските специалисти да се промени по следния начин:

ПЛАН

за дейности по „Здравно образование" за учебната 2015/2016г.

Национална програма	Брой планирани обучения	Деца от коя група ще се обучават	Ученици от кой клас ще се обучават	Родители или персонал ще се обучават	Брой информа-ционни табла
1.По околна среда и здраве					
2. По профилактика на оралните заболявания					
3. Дневен режим и хигиенни навици					
4. Превенция на заразните болести.					
5. Ограничаване на остеопорозата					
6. Превенция на хроничните незаразни болести					
- Нездравословно хранене					
- Тютюнопушене					
- Злоупотреба с алкохол					
- Физическа активност					
7. Други теми:					
-					
-					

Изготвил:.....
(име и фамилия)
Медицински специалист в .....
(изписва се детското/ учебното заведение)
Телефон за контакт .....e-mail.....
гр./с.....
община.....
дата.....

Забележка:

Краен срок за представяне на плановете по здравно образование в РЗИ – Смолян – 30 октомври, а на отчетите – 30 юни.

Плановете и отчетите по здравно образование могат да се изпращат в отдел „ПБПЗ" при РЗИ – Смолян и по електронна поща на адрес: ooz_sm@abv.bg
Телефон за консултации – 0301/ 5 89 30.

ОТЧЕТ

за дейностите по „Здравно образование” в ДЦГ / ОДЗ за учебната 2015/2016г.

Национална програма	Брой проведени обучения			Брой обучени		Брой информац. табла	Брой раздадени ЗОМ
	лично	от педагог	от друг специалист	Деца от коя група	Родители и/ или персонал		
1.По околна среда и здраве							
2. По профилактика на оралните заболявания							
3. Дневен режим и хигиенни навици							
4. Превенция на заразните болести.							
5. Ограничаване на остеопорозата							
6. Превенция на хроничните незаразни болести							
- Нездравословно хранене							
- Тютюнопушене							
- Злоупотреба с алкохол							
- Физическа активност							
7. Други теми:							
-							
-							

Изготвил:.....
(име и фамилия)

Медицински специалист в .....Телефон.....
(изписва се детското/ учебното заведение)

гр./с.....
община.....
дата.....

ОТЧЕТ

за дейностите по „Здравно образование” в ОУ, СОУ, ПГ за учебната 2015/2016г.

Национална програма	Брой проведени обучения			Брой обучени		Брой информац. табла	Брой раздадени ЗОМ
	лично	от педагог	от друг специалист	Ученици от кой клас	Родители и/ или персонал		
1.По околна среда и здраве							
2. По профилактика на оралните заболявания							
3. Дневен режим и хигиенни навици							
4. Превенция на заразните болести.							
5. Ограничаване на остеопорозата							
6. Превенция на хроничните незаразни болести							
- Нездравословно хранене							
- Тютюнопушене							
- Злоупотреба с алкохол							
- Физическа активност							
7. Други теми:							
-							
-							

Изготвил:.....
(име и фамилия)

Медицински специалист в .....Телефон.....
(изписва се детското/ учебното заведение)

гр./с.....
община.....
дата.....

Анализът изготви
ст. експерт в отдел «ПБПЗ» Светлана Стефанова